

Nr 53.

Av herr **Meurling**, *angående skrivelse till Konungen i fråga om ändring i organisationen av den religiösa vården inom armén.*

Sveriges historia vittnar sedan århundraden om betydelsen av religiös verksamhet inom armén. Och det nu pågående världskriget har ådaga-lagt detsamma. Även i länder, där ingen statskyrka finnes, ha åtgärder måst vidtagas för fältprästers verksamhet bland soldaterna. Den nya härordningen i vårt land binder för lång tid den värnpliktiga ungdomen vid kasernerna. Denna ungdom befinner sig ännu i den ålder, då den behöver fostrande påverkan även i religiöst och moraliskt hänseende. Men härför göres ännu ingenting annat av staten, än att den för äldre tid-ers förhållanden avpassade regementspastorsinstitutionen fortfarande äger bestånd.

Enligt K. Maj:ts nådiga kungörelse av den 7 april 1916 har regements-pastorn följande skyldigheter:

»att förrätta de gudstjänster, som enligt tjänstgöringsreglementet för armén eller regementschefs bestämmande förekomma vid regementet;

att utföra de andra prästerliga förrättningar i tjänsten, som regements-
chefen anbefaller;

att hos regementschefen göra framställning om beredande av till-fälle till nattvardsgång för regementets personal;

att efter samråd med vederbörande läkare hålla gudstjänster å militärt sjukhus samt att bland de sjuka öva enskild själavård;

att med behörigt medgivande av den, under vars uppsikt militär-häkte står, göra regelbundna besök hos dem, som där undergå bestraff-ning;

att efter regementschefens beprövande i övrigt ägna sig åt truppen till främjande av kristligt liv, fosterländsk anda, sedlighet, nykterhet och allmänbildning;

att inom området för sin verksamhet tillhandagå regementschefen med erforderliga upplysningar och utredningar.

Härjämte äger regementspastor att hos regementschefen föreslå erforderliga anordningar och åtgärder rörande religionsvården vid regementet».

Dessa bestämmelser äro ju förträffliga, men det verkliga arbetet enligt dem är oftast jämförelsevis obetydligt. Å de platser, där regementspastorn är mest tagen i anspråk, torde hans verksamhet inskränka sig till söndagliga gudstjänster för regementet och å regementets sjukhus samt uppsikt över manskapsbibliotek och samtal med vapentjänstvågrande värnpliktige. På somliga ställen sändes i allmänhet en kontingent av manskapet till förläggningens högmässogudstjänst i kyrkan och regementspastorns tjänsteåliggande inskränker sig till några få gudstjänster om året. Det kan ej vara annorlunda, när regementspastorn som komminister måste vistas och tjänstgöra i en församling, som ibland är långt avlägsen från regementets förläggningensort, eller då han måste under veckan tjänstgöra som lärare vid skolanstalter. Och något sådant måste vara hans huvudsakliga livsuppgift, enär regementspastors arvode endast är 1,000 kr.

Någon effektiv uppfostrande verksamhet i kristlig anda kan ej åstadkommas, förrän vid armén inrättas särskilda tjänster, avsedda att helt taga innehavarens krafter i anspråk.

I sammanhang härmed bör framhållas, att huru gott det arbete än är, som utföres vid lägerplatserna i de under privat ledning stående soldathemmen, så visar erfarenheten, att detta arbete ej kan bli så vittomfattande som en regementspastors, om han blott hade tid till sitt förfogande. Just de element, som bäst behövde fostran, når den privata verksamheten icke så, som en vid regementet anställd präst har möjlighet till. Det blir härvid samma skillnad som mellan den privat anställde predikantens eller lärarens arbete å ena sidan och kyrkoherdens och folkskollärarens å den andra.

Att arméns präster måste stå under vederbörande domkapitel, är ju nödvändigt, då domkapitlen äro de enda institutioner, som finnas för uppsikt över prästens lära och liv. Och då dessa myndigheter bäst känna prästerskapet, böra de ha rätt att uppsätta förslag till dessa tjänster.

Viktigt är, att regementspastorn får en sådan ställning, att han kan utöva inflytande inom officerskåren. Detta betyder mera, än mången anar. Många tillfällen till verksamhet bli möjliga endast genom officerares och underofficerares medverkan.

Arméns präster böra bära en lämplig militär uniform, enär en civilklädd ovillkorligen inom kasernområdet blir betraktad som en utomstående, främmande person. Och i fält är uniform även för prästen helt enkelt en nödvändighet.

Då det måste anses viktigt, att de lämpligaste, unga präster tjänstgöra vid regementena, synas tjänsterna där i stor utsträckning böra skötas på förordnande under viss tid, så att ingen, som av ålder eller annat blir olämplig, kan kvarstå.

Att flera regementen för närvarande icke utgöra egen församling i fråga om kyrkobokföring är ganska ofördelaktigt för de fast anställda. Nu äro de kyrkoskrivna i sina hemorter, ofta långt borta från regementets mötesplats. Varje regemente bör utgöra egen kyrkoförsamling till lättnad för personalen.

Organisationen av arméns prästerskap bör även i fredstid vara sådan, att den kan fungera som grundstomme vid övergång till krigsorganisation. Sedan den 3 febr. 1916 förefinnes i K. Landtförsvarsdepartementet ett av regementspastor G. Malmberg i samråd med militära fackmän utarbetat förslag om de värnpliktiges religiösa vård. I krigsorganisatoriskt hänseende har man därför anledning att antaga, att detta förslag är tillfredsställande. Och det torde vara påtagligt, att det är så även med avseende på själva arbetets organisation. Detta förslag har med några förändringar följts i nedanstående förslag. Lönerna böra vara avpassade efter det för motsvarande prästerliga tjänster vanliga beloppet för att bereda möjlighet till uteslutande tjänstgöring vid regementet. Den gamla benämningen regementspastor synes böra bibehållas även i de fall, då tjänsten omfattar flera regementen.

Förslag till organisation av den religiösa vården inom armén. Allmänna bestämmelser

§ 1.

För religiös verksamhet samt för främjande av fosterländskt sinne, lag, sedlighet, nykterhet och allmänbildning äro inom armén anställda präster tillhörande svenska kyrkan. Dessa äro

- A. fast anställda eller på viss tid förordnade, vilka icke utan Konungens medgivande få inneha annan fast avlönad tjänst;
- B. fältpastorer i reserven, som äro skyldiga att tjänstgöra vid mobilise-

ring och i övrigt endast vid särskild inkallelse, dock ej mer än tvenne gånger årligen och högst sju dagar varje gång.

§ 2.

Kompetent till anställning inom armén är präst, som fullgjort sin värneplikt. Till fast anställning erfordras dessutom att hava uppnått 30 års ålder.

§ 3.

Fast anställda präster vid armén äro:

- a. Fältprosten,
- b. Fördelningspastorer,
- c. Garnisonspastorer.

På viss tid anställda präster vid armén äro:

Regementspastorer av 1:a och 2:a klass, vilka förordnas på fem år. Reservan tillhöra:

- a. Avgående präster ur arméns tjänst, som fått konungens tillstånd att kvarstå i reserven.
- b. Värnpliktiga präster, som förordnas till fältpastorer i reserven. Vid värnpliktstidens utgång kan fältpastor i reserven erhålla Konungens tillstånd att kvarstå som sådan.

§ 4.

Det prästerliga arbetet inom armén med alla dithörande ärenden tillhör K. Lantförvarsdepartementet.

Arméns präster tillhöra fortfarande samma stift som före sin anställning vid armén men lyda i sin tjänst under det stifts styrelse, inom vilket förläggningssorten för det truppförband, vid vilket de tjänstgöra, är belägen.

Fältprosten lyder i sistnämnda avseende under Upsala ärkestift.

§ 5.

Vid ledighet skall prästerlig befattning inom armén ofördröjligen kungöras ledig till ansökning i Post- och Inrikes Tidningar, fältprostens tjänst av chefen för K. Lantförvarsdepartementet, fördelningspastors och garnisonspastors tjänst av vederbörande arméfördelningschef eller kommandant och regementspastors förordnande av vederbörande regementschef.

§ 6.

Ansökan, ställd till Konungen, ingives, inom trettio dagar efter sedan kungörelse om ansökningen första gången stått införd i Post- och Inrikes Tidningar, till den myndighet, som anslagit ledigheten, och skall vara åtföljd av frejdbetyg, tjänstgöringsbetyg och meritförteckning.

§ 7.

Fältprost utnämnes av Konungen på förslag av ärkebiskopen.

§ 8.

Bland de sökande till fördelningspastors- eller garnisonspastorstjänst uppsätter vederbörande domkapitel förslag. Åt en av de föreslagne meddelar fältprosten och vederbörande arméfördelningschef eller kommandant förord och Konungen utnämner.

§ 9.

Regementspastor av 1:a klass tjänstgör å förläggningssort, där minst två regementen eller kårer äro förlagda.

Regementspastor av 2:a klass tjänstgör, där blott ett regemente (kår) är förlagt.

Dock kunna tvenne närliggande förläggningssorter betraktas som en. På samma sätt kan det religiösa arbetet vid armén och flottan ordnas i förening med varandra.

§ 10.

Bland sökande till regementspastors förordnande uppsätter vederbörande domkapitel tre på förslag, fältprosten och vederbörande regementschef — där mer än ett regemente är förlagt den i tjänsterangen främste — giva förord åt en av de föreslagne och Konungen utfärdar förordnande på fem år.

§ 11.

Fältprosten subordinerar direkt under chefen för K. Lantförsvarsdepartementet, har överstes tjänsteställning och 8,000 kr. i lön.

Fördelningspastor subordinerar under arméfördelningschefen och i sin tjänst vid fördelnings skilda regementen och kårer under dessas chefer, har överstelöjtnants tjänsteställning och 6,000 kr. i lön.

Garnisonspastor subordinerar under kommandanten och i sin tjänst på garnisonens skilda regementen och kårer under deras chefer, har majors tjänsteställning och 5,000 kr. i lön samt lämplig bostad, vedbrand och lyse.

Regementspastor av 1:a klass subordinerar under den till tjänsterangen främste av regementscheferna, där han är anställd och i sin tjänst

vid andra regementen (kårer) under dessas chefer, har kaptens tjänsteställning och 3,500 kr. i arvode.

Regementspastor av 2:a klass subordinerar under regementschefen å den ort, där han är anställd, har kaptens tjänsteställning och 3,000 kr. i arvode.

§ 12.

Angående permission och tjänstledighet följes instruktion för armén i tillämpliga delar. Vikarie vid tjänstledighet eller vakans förordnas av vederbörande domkapitel, sedan vederbörande chef avgivit förslag. Dock får vid beviljad tjänstledighet ingen kostnad uppstå för statsverket utöver, vad som är stadgat med avseende på inkallande av fältpastorer i reserven till tjänstgöring. Fältprosten underrättas vid tjänstledighet på längre tid än åtta dagar.

§ 13.

Vid armén fast anställda präster äro berättigade till avsked med pension enligt för armén gällande grunder, fältprosten vid 70 års ålder, de övriga vid 70 års ålder och minst 25 tjänsteår samt till inträde i arméns änke- och pupillkassa.

Vid övergång till civil anställning förloras rätt till pension på arméns stat.

§ 14.

Ansökan om avsked ställes av arméns präster till Konungen och ingives till vederbörande chef. Övergång till civil tjänst är tillåten för alla arméns präster.

§ 15.

Fältprostens tjänsteåligganden:

1. att vara föredraganden å till arméns religiösa vård hörande frågor inom K. Lantförsvars- och K. Ecklesiastikdepartementet och att i detta avseende stå till chefens för Generalstaben förfogande;
2. att avgiva förord vid tillsättande av övriga prästerliga befattningar inom armén;
3. att leda och övervaka det religiösa arbetet inom armén, varvid han har att söka åstadkomma enighet och samverka mellan arméns prästers arbete och den verksamhet, som bedrivs å förläggningssorterna såväl av församlingsprästerskapet som av enskilda organisationer genom soldathem m. m., och varvid han äger att årligen efter av honom uppgjord och av chefen för K. Lantförsvarsdepartementet gillad och fastställd res-

plan inspektera en del av rikets förläggingsorter, så att inom en tidrymd av tre år alla dessa bliva besökta;

4. att årligen ingiva berättelse över det religiösa arbetet inom armén till chefen för K. Lantförsvarsdepartementet;

5. att efter av chefen för K. Lantförsvardepartementet meddelat tillstånd och av honom gillad plan sammankalla fördelningspastorerna och garnisonspastorerna till konferens i Stockholm. Sådan konferens må icke hållas oftare än vart tredje år och icke räkka mer än två dagar, resedagarne oräknade;

6. att tjänstgöra som fördelningspastor vid i Stockholm förlagd fördelning med biträde av garnisonspastorn och regementspastorn därstädes, för vilkas arbete han uppgör plan.

§ 16.

Fördelningspastors åligganden:

1. att stå till arméfördelningschefens förfogande i alla frågor rörande själavården inom fördelningen;

2. att deltaga uti och inspektera det religiösa arbetet vid de skilda regementena och kårerna inom fördelningen, varvid han har att söka åstadkomma enighet och samverkan med det arbete, som å förläggingsorterna bedrives av såväl församlingsprästerskapet som av enskilda organisationer genom soldathem o. d., och varvid han under året bör minst en gång besöka varje förläggingsort inom fördelningen efter av arméfördelningschefen gillad resplan;

3. att årligen ingiva berättelse över verksamheten och inspektionen inom arméfördelningen, vilken berättelse ofördröjligen därefter tillställles fältprosten;

4. att utöva regementspastors åligganden å sin förläggingsort, vilken i regel bör vara vid fördelningsstaben.

§ 17.

Garnisonspastors åligganden äro inom garnisonen i tillämpliga delar desamma som fördelningspastors inom fördelningen.

§ 18.

Regementspastors åligganden:

1. att leda det religiösa arbetet inom de truppförband, där han har sin tjänstgöring, varvid han har att söka åstadkomma enighet och samverkan med det arbete, som bedrives å förläggingsorten av såväl församlingsprästerskapet som av enskilda organisationer genom soldathem m. m. enligt i det följande framställda grundlinjer;

2. att sköta den militära församlingens pastorsexpedition och tillhandagå med alla prästerliga förrättningar inom sin församling;

3. att efter chefens order biträda vid de föredrag och lektioner i bildande ämnen, som tillhöra manskapets utbildning vid truppförbandet.

§ 19.

Grundlinjer för regementspastors religiösa arbete:

1. Militärgudstjänst hålles i regel varje sön- och helgdag och anordnas så, att varje del av å orten förlagt truppförband minst en gång i månaden har tillfälle att deltaga i densamma. Resp. truppförbands chefer anordna dessa gudstjänster efter regementspastorns hörande. Tillfälle till nattvardsgång beredes åt dem, som så önska. Gudstjänsten hålles i regel inomhus i kyrka, soldathem eller annan lokal, där sådant kan ske.

2. Verksamhet inom kasernen bör bedrivas genom anordnande av regements-, bataljons- och kompaniaftnar samt familjeaftnar för de vid regementet anställdes familjer, allt i tillämpliga delar i likhet med de församlingsaftnar, som numera bruka anordnas.

3. Regelbundna besök i arrestlokalerna göras med resp. chefers tillstånd.

4. Regelbundna andaktsstunder anordnas och besök göras å truppförbandets sjukhus efter samråd med vederbörande läkare.

5. Å varje förläggningssort bör helst — utan särskild kostnad för statsverket — finnas ett soldathem, vars verksamhet bör, så långt möjligt är, av regementspastorn stödjas. Han bör även av truppförbandets chef utfå medhjälpare, militärdiakoner, vilka av regementspastorn utbildas för detta ändamål, och vilka även vid krigsorganisation skola tjänstgöra som sådana. I soldathemmets verksamhet ingår: andaktsstunder, bibelstudium, fosterländska samkväm, sång- och musikstunder, föredrag i sedlighet, nykterhet och allmänbildning, varjämte bibliotek samt skriv- och läsrum inrättas. På allt sätt vill soldathemmet bereda de värnpliktige hemtrevnad och ett gott och förädlade umgänge under övningstiden. Planen för soldathemsverksamheten underställes vederbörande truppförbandschef till hans gillande.

6. Även i övrigt äger regementspastor att efter regementschefens beprövande ägna sig åt truppen till främjande av kristligt liv, fosterländsk anda, sedlighet, nykterhet och allmänbildning, att hos regementschefen föreslå erforderliga anordningar och åtgärder för ett dylikt arbete samt att tillhandagå regementschefen med erforderliga upplysningar och utredningar.

§ 20.

På ansökan, ställd till Konungen, ingiven hos arméfördelningschef och efter yttrande av denne, fältprosten och vederbörande domkapitel, kan Konungen utnämna präst, som fullgjort sin värnplikt, till fältpastor i reserven inom viss arméfördelning. Arméfördelningschef kan inkalla fältpastor i reserven med angivande av tjänsteåliggande, enligt plan, som uppsatts av fördelningspastor och av arméfördelningschefen gillats. Under tjänstgöring erhåller fältpastor i reserven dagtraktamente och reseersättning. Fältpastor i reserven har vid inkallelse löjtnants tjänsteställning.

§ 21.

Av fältpastorer i reserven utfylles i första hand behovet av präster vid krigsorganisation.

§ 22.

Arméns präster äga att i tjänsten använda för dem fastställd uniform.

§ 23.

Samtliga å en ort förlagda truppförband bilda en militär församling. Om kyrkobokföring och pastorsexpedition i militär församling gäller vad i K. M:ts nådiga förordning den 3 dec. 1915 och den 30 sept. 1910 är stadgat.

§ 24.

Övergångsbestämmelser.

Där nuvarande regementspastor äger K. fullmakt träder denna organisation i verkställighet först vid hans avgång.

Där nuvarande regementspastor förordnats och konstituerats tillsvidare, inträder denna nya organisation vid hans avgång eller också senast tre år efter utfärdandet av K. förordning om densamma. Endast fältprost utnämnes genast efter K. förordningens utfärdande. De nuvarande regementspastorerna bibehållas under denna övergångstid i allt vid sin nuvarande ställning och arvoden.

* * *

Enligt förestående organisation skulle följande prästerliga befattningar inrättas vid armén i stället för de nuvarande regementspastorerna:
1 Fältprost i Stockholm (fördelningspastor vid IV Fördeln.)

5 Fördelningspastorer:

vid I Fördeln. i Kristianstad (I 24, A 3) med Hessleholm (T. 4),
vid II Fördeln. i Linköping (I 4, I 5, T 6),

vid III Fördeln. i Skövde (I 9, K 3, T 2),
 vid IV Fördeln. i Upsala (I 8. A 5, K 5 detasch)
 vid V. Fördeln. i Östersund (I 23, A 4).

3 Garnisonspastorer: i Stockholm, Karlsborg, Boden.

9 Regementspastorer av 1:a klass:

1 inom I Arméfördeln. i Malmö (K 7) med Lund (I 25),
 2 inom II Arméfördeln. i Jönköping (I 12, A 6), i Eksjö (I 21,
 K 4),

1 inom III Arméfördeln. i Uddevalla (I 17) med Vänersborg
 (I 6),

2 inom IV Arméfördeln. i Stockholm, i Örebro (I 3, T 1),

2 inom VI Arméfördeln. i Sollefteå (I 28, T 3), i Umeå (I 20,
 K 8),

1 på Gotland i Visby (I 27, A 7).

12 Regementspastorer av 2:a klass:

4 inom I Arméfördeln. i Halmstad (I 16), i Ystad (K 6), i Häl-
 singborg (K 5), i Växjö (I 11),

2 inom III Arméfördeln. i Göteborg (A 2), i Borås (I 15),

1 inom IV Arméfördeln. i Strängnäs (I 10),

4 inom V Arméfördeln. i Falun (I 13), i Karlstad (I 22), i Sala
 (T 5), i Västerås (I 18),

1 inom VI Arméfördeln. i Gävle (I 14).

I 26 i Vaxholm förenas med Kustartilleriet och I 7 i Karlskrona förenas
 med Flottan i fråga om religionsvård.

På grund av vad jag sålunda anfört anhåller jag vördsammast,

att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl.
 Maj:t att låta verkställa utredning angående ändring
 i organisationen av den religiösa vården inom armén
 och till riksdagen inkomma med det förslag, vartill ut-
 redningen kan föranleda.

Stockholm den 25 januari 1918.

Ch. Meurling.